

ve z drugimi, tako domačimi kot tujimi, družboslovnimi in humanističnimi strokami, med katerimi imajo – vsaj pri nekaterih – tovrstne raziskave v primerjavi s položajem v Sloveniji mnogo dolgotrajnejšo tradicijo. Sledi prikaz stanja v tuji antropologiji, etnologiji in etnografiji. Stanju v slovenski etnologiji je žal posvečeno precej manj prostora, čeprav se zanimanje za to problematiko in tudi vključevanje avtobiografskih elementov v raziskave o slovenskem izseljenstvu dogaja že dlje časa. Zato se zdi, da je poglavju o avtobiografiji, ki je lahko le eden izmed več možnih metodoloških pristopov, odmerjen nesorazmerno velik del publikacije.

Pričujoči analitični pregled preteklih raziskav slovenskega izseljenstva vse do začetka devetdesetih let nam tako nudi podroben – in že precej časa pogrešan – vpogled na dogajanja v tej problematiki, ki so burile (ali še burijo) domišljijo slovenskih etnologov. Prikaže nam, katerim problemom so etnologi doslej posvečali največ energije in prelitega črnila. Obenem pa razkriva tudi bele lise na področju preučevanja slovenskih izseljencev, ki bodo tudi v bodoče izzivalale etnologe in jih mamile k podrobnejši obdelavi. Teh do sedaj še neobdelanih področij je precej, avtorica v zaključku omenja med drugim tudi raziskave življenja pripadnikov politične emigracije, slovenskih intelektualcev na tujem, pa tudi posameznikov, ki se ne vključujejo v bogato kulturno aktivnost slovenskih izseljenskih društev po svetu. Dela tako še dolgo ne bo zmanjkalo, vsaj za tiste, ki jih omenjena problematika zanima in jim buri domišljijo.

Nives Sulič

Marina Lukšič-Hacin, Multikulturalizem in migracije. Založba ZRC, Ljubljana 1999, 269 str.

Nekega jesenskega dne leta 1997 so vaščani v mirni belokranjski vasi postavili stražo, trdno odločeni, da romski družini, ki si je tam kupila hišo, ne dovoli jo ne vstopa ne naselitve. Odločitev je izšla iz predstave, da cigani kradejo, lažejo in ubijajo, njena trdnost pa iz prepričanja, da imajo vaščani do zaščite svojega kraja kot Slovenci in državljani vso pravico. Burni medijski odmevi in polemike, ki jih je sprožila postavitve vaše straže, so se polegli, preden se je zaresna razprava o tem problemu sploh začela. To je bila redka priložnost, ko bi se v Sloveniji lahko lotili vprašanja sožitja različnih ljudi in kultur, problemov konkretne, vsakodnevne koeksistence in definicij državljanstva ter enakosti pravic. Vendar je ostala neizkoriščena, zapleteni problemi pa nerešeni in vprašanja odprta.

Marina Lukšič-Hacin se v svoji knjigi s suhoparnim naslovom *Multikulturalizem in migracije* ukvarja s takšnim zanimivim in krvavo resnim področjem, kot je sobivanje ljudi z različnimi kulturnimi identitetami. Knjigo o multikulturalizmu in migracijah je zasnovala kot teoretsko obsežno in poglobljeno delo, ki predmet zanimanja uvede v vsej kompleksnosti in problematičnosti, da bi ga potem na konkretnem primeru slovenskih izseljencev na Švedskem natančno, pregledno in verodostojno analizirala. V slovenski prostor prinaša besedilo, ki je zaradi aktualnosti problema nujno potrebno, in si zato samo želim, da bi ga založba, ki ga je izdala, uspela približati čimširšemu bralskemu krogu. To bi ne smelo biti težko, ker ga je avtorica napisala berljivo in razumljivo, v kar je nedvomno vložila dodaten napor, redke med slovenskimi znanstveniki in raziskovalci.

Prvi del knjige obsega zgodovinsko razpravo o modernih migracijah, migracijskih politikah in ideologijah, in teoretsko razpravo o kulturi in družbi, o identiteti in socializaciji, o kolonializmu in multikulturalizmu. V njem je izpostavljena tako pojmovna in konceptualna zmeda, ki spremlja teoretske razprave o multikulturalizmu, kot tudi paradoksnost in problematičnost njegove praktične izvedbe. Zame je med drugim posebej zanimivo, da Marina Lukšič-Hacin izpostavi tisto paradoksnost teorije multikulturalizma, ki je povezana s konceptom človekovih pravic. Pri tem opozori, da izvira paradoks konceptov multikulturalizma in človekovih pravic iz premestitve kulturnega relativizma z nivoja položaja med različnimi kulturnimi skupnostmi na nivo položaja posameznika v določeni kulturi. Ta premestitev povzroči, da se v imenu kulturnega relativizma, ki zagovarja enakopravnost kulturnih sistemov, posega v obstoječe sisteme vrednot zaradi zaščite individualnih človekovih pravic prav preko evropocentrizma, ki ga kulturni relativizem odpravlja oziroma konceptualno razgrajuje.

Avtorica si v tem kontekstu zastavi vprašanje, kaj je cilj multikulturalizma: ali zagotavljanje obstoja manjšinskih kultur ali zagotavljanje enakopravnega položaja pripadnikom manjšinskih kultur s pripadniki večinske kulture in potemtakem ukinitve njihovega specifičnega, kulturno pogojenega položaja. Dileme in paradokse teorije in prakse multikulturalizma najprej opredeli teoretsko, potem pa se jih loti empirično na konkretnem primeru. Pri tem zvesto sledi uvodu poudarjenemu temeljnemu izhodišču svojega dela, da so pojmi in predpostavke ter hipoteze analize vedno zgodovinsko in kulturno družbeno pogojeni, zato jih je treba proučevati v povezanosti s konkretno situacijo.

Analiza pojma in pojavov multikulturalizma se tako v drugem delu knjige osredotoči na sodobne migracije in na specifični primer švedskega multikulturalizma, ki ga je avtorica raziskala skozi konkretni položaj slovenskih priseljencev

na Švedskem. Raziskava položaja slovenskih priseljencev na Švedskem je kvalitativnega značaja, kar je gotovo pravilna metodološka odločitev avtorice, ki je želela ugotoviti predvsem strukturo sistema vrednot in mehanizme njihovega spreminjanja. Odločitev za švedski primer je še posebej zanimiva zato, ker je Švedska edina država v Evropi, ki je politiko multikulturalizma uvedla že v sedemdesetih letih in predstavlja konec devetdesetih pravi mali laboratorij za raziskovanje učinkov konkretnih političnih in zakonodajnih odločitev.

Marina Lukšič-Hacin s pomočjo poglobljenih intervjujev, opazovanj in s pregledom sekundarnih virov ni izoblikovala samo dokaj celovite podobe življenja in razmišljanja slovenskih priseljencev na Švedskem, temveč je analizirala tudi enega od možnih konkretnih odgovorov na omenjeni teoretski paradoks multikulturalizma. Ugotovila je, da je v švedskem primeru multikulturalizem sicer zaščita manjšinskih kultur, vendar ima zaščita posameznega pripadnika manjšinske kulture prednost. Švedska politika multikulturalizma primarno ščiti individualne človekove pravice in v konfliktu med njimi in kolektivnimi, kulturno pogojenimi pravicami stoji na strani posameznika. To je najbolj očitno na področjih, kot so odnos do dela, razmerja med spoloma in odnos staršev do otrok. Ko je razlika med švedsko demokratično kulturo in priseljsko drugačno kulturo največja, je tudi tolerantnost švedskega multikulturalizma najšibkejša.

Povedano drugače, paradoks multikulturalizma in kulturnega relativizma se razreši ob meji tolerance. Mejo tolerance pa vedno postavi tisti, ki s tolerantnostjo resno misli in jo hoče zaščititi pred izničenjem netolerantnih. Kar je gotovo še eno dragoceno sporočilo avtorice knjige o multikulturalizmu, o katerem bi morala družba vaških straž in plitvih razprav o družbenih problemih koeksistence kulturno različnih ljudi, resno razmisliti.

Mirjam Milharčič-Hladnik

J o ž e R a n t, ur., **Zbornik dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948–1998**. Zedinjena Slovenija, Buenos Aires 1998, 809 str.

Slovenska povojna politična emigracija (SPE) je nemudoma po prihodu v begunska taborišča v Avstriji in Italiji organizirala versko, kulturno in družabno življenje, ustvarila interni izobraževalni sistem ter skrbela za informacijsko dejavnost, s katero je, poleg cerkvenega in šolskega podsistema, utrjevala ideološko